

dr hab. Danuta Kępa-Figura, prof. UMCS
Katedra Dziennikarstwa UMCS

Lublin, 15 stycznia 2025 r.

**Recenzja osiągnięć Pani Doktor Marty Kobylskiej
ubiegającej się o nadanie stopnia doktor habilitowanej
w dziedzinie nauk społecznych
w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach**

1. Sylwetka zawodowa Habilitantki

Pani dr Marta Kobylska w roku 2004 ukończyła studia magisterskie na kierunku filologia angielska. Promotorem Jej pracy magisterskiej pt. *The United States Supreme Court and the Questions of Abortion, Presidential War Powers, and the Death Penalty In the 1970s* był dr hab., prof. UMCS Jerzy Kutnik. W roku 2005 Habilitantka rozpoczęła studia doktoranckie na Wydziale Humanistycznym. Ich owocem była rozprawa doktorska *Rhetoric and Ideology: Richard Nixon's Rhetorical Confrontations with Communism*, także napisana po kierunku dr hab., prof. UMCS Jerzego Kutnika. Obroniona w grudniu 2011 roku, została zatwierdzona przez Radę Wydziału Humanistycznego UMCS w styczniu 2012 roku. Pani Kobylska jest również absolwentką studiów podyplomowych Executive Master of Business Administration w Instytucie Nauk Ekonomicznych Polskiej Akademii Nauk.

Od 2008 roku głównym miejscem pracy Pani Kobylskiej jest Uniwersytet Rzeszowski, a dokładnie - Studium Praktycznej Nauki Języków Obcych UR, czyli dzisiejsze Studium Języków Obcych UR. W latach 2008-2012 zajmowała tu ona stanowisko lektorki, w latach 2012-2020 stanowisko wykładowczynie, a od 2020 roku zajmuje stanowisko adiunkta. W tym czasie pełniła też funkcje istotne dla uczelni: Kierownik Zespołu ds. Jakości Kształcenia Uniwersyteckiego Centrum Nauki Języków Obcych, Przewodniczącej Zespołu Językowego Języka Angielskiego SJO, Zastępczyni Dyrektora Studium Języków Obcych UR, Członkini Zespołu ds. Jakości Kształcenia UR, Członkini Senackiej Komisji ds. Kształcenia UR oraz Członkini Komisji Dyscyplinarnej ds. Nauczycieli Akademickich UR.

Doktor Kobylska pracowała także w Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Sandomierzu, gdzie osiągnęła najwyższy stopień nauczycielskiego awansu zawodowego, oraz jako wykładowczyni w Państwowej Wyższej Szkole Techniczno-Ekonomicznej im. Ks.

Bronisława Markiewicza w Jarosławiu. Prowadziła także zajęcia dydaktyczne zlecone przez UMCS.

2. Ocena osiągnięcia naukowego zgłoszonego przez Habilitantkę jako podstawowe osiągnięcie naukowe uzasadniające złożenie wniosku o przeprowadzenie procedury habilitacyjnej

Doktor Marta Kobylska jako osiągnięcie wynikające z art. 219 ust. 1 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce wskazała monografię autorską *Post cold-war presidential rhetoric of crisis. Justifying the use of military force within the context of the new world order*, wydaną w 2024 roku przez Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.

Na książkę liczącą 292 strony składa się osiem rozdziałów oraz bibliografia. W czytelniczym odbiorze lekturową całość podzielić można na trzy części. Część pierwsza – wprowadzająca – to rozdziały pierwszy i drugi. Część druga – analityczna - obejmuje rozdziały od trzeciego do siódmego. Część trzecią – porównawczo-podsumowującą – stanowi rozdział ósmy. Oceniając habilitacyjne dzieło, zrezygnuję ze streszczania zawartości poszczególnych rozdziałów, nie tylko dlatego że streszczenia te zawarte zostały przez Habilitantkę zarówno w samej monografii (w rozdziale pierwszym), jak i w habilitacyjnym autoreferacie, ale także w celu uniknięcia redundancji niniejszej recenzenckiej wypowiedzi. Kwestia zawartości rozdziałów zostanie bowiem poruszona w ramach problemowej oceny dzieła, w tym oceny jego struktury. W recenzji skupię na czterech kwestiach. Po pierwsze, na kompletności i precyzji prezentacji treści metodologicznych, decydujących o kształcie prowadzonych przez Habilitantkę badań własnych. Po drugie, na poprawności przeprowadzonych analiz. Po trzecie, na prawidłowości i efektywności procesu wnioskowania. Po czwarte na ocenie struktury pracy.

Przeprowadzając ocenę kompletności i precyzji prezentacji metodologicznych treści opracowania, zajmę się pierwszą częścią publikacji, przeznaczoną na omówienie metodologicznych podstaw prowadzonych oraz ich metodologicznego kontekstu, to znaczy na dwóch pierwszych rozdziałach. W tej części książki interesujący Panią Martę Kobylską problem badawczy korelacji między kryzysem w amerykańskiej postzimnowojennej polityce zagranicznej a amerykańskim dyskursem prezydenckim został pokazany jako cząstka szerszej problematyki badawczej, a co z tym związane – jako pole różnych ujęć badawczych.

Autorka, słusznie umiejscowiła interesujące ją zagadnienie w części wspólnej badań politologicznych i komunikologicznych. Oparłszy się na zagranicznej literaturze z zakresu

politologii i stosunków międzynarodowych, wpisała je w ramy problematyki konfliktu w relacjach politycznych oraz ząbajającej się z nią problematyki wojny. Dzięki temu dookreśliła relację między kategoriami *kryzys* oraz *konflikt* i *wojna*, a w efekcie zdefiniowała pojęcie kryzysu polityki zagranicznej. Natomiast sformułowany przez nią problem badawczy relacji między retoryką prezydencką a kryzysem polityki zagranicznej osadziła w ujęciach ściśle retorycznych. Przyjętą w monografii perspektywę dookreśliła, pytając o sposób, w jaki prezydenci USA używają języka do realizacji swoich celów militarnych, i co ten sposób użycia języka mówi o motywacji prezydentów („the study ask how presidents use language to carry out their military agenda and what their use of language reveals about their motivation” [s. 7]).

Dokonawszy przeglądu koncepcji naukowych z zakresu komunikowania politycznego, a zwłaszcza jego retorycznych ujęć, sformułowała kilka założeń obowiązujących w monografii (najważniejsze z nich w paragrafie 1.3., s. 20-22). Przede wszystkim założenie zwrotności relacji między kryzysem w polityce zagranicznej a dyskursem prezydenckim. Zgodnie z tym założeniem kryzys może być zarówno ukształtowanym retorycznie wydarzeniem historycznym, jak i wydarzeniem politycznym wykreowanym retorycznie. Autorka przyjęła przy tym, że choć wyróżnienie prezydenckiej retoryki kryzysu jako odrębnego typu retoryki prezydenckiej nie jest zasadne, to założenie występowania w retoryce kryzysu polityki zagranicznej właściwości odróżniających ją od codziennej retoryki prezydenckiej jest uzasadnione ze względu na szczególną naturę samego kryzysu oraz specyfikę sylwetki politycznej prezydenta. Założyła również, że retoryki spraw zagranicznych i polityki wewnętrznej mogą na siebie wpływać, ale mogą też różnić się od siebie. Nie podejmuję się oceny prawdziwości tych treści. W kontekście przywołanej literatury wydają się one słuszne, jednak, moim zdaniem, nie jest zasadne traktowanie ich jako założeń badań własnych. Widzę ich miejsce w sferze hipotez sformułowanych w wyniku przeprowadzonego przez Doktor Kobylską krytycznego omówienia źródeł naukowych dotyczących sposobów widzenia retoryki prezydenckiej w sytuacji kryzysu (zewnętrznego). Co więcej, sama Autorka zawarte w przywołanych założeniach przekonania na samym początku swojej pracy traktuje jako punkt wyjścia pytań badawczych organizujących jej naukowe dociekania, czyli zadania do wykonania (por. nienumerowane wprowadzenie do rozdziału pierwszego – s. 7-10).

Pozostawiając uwagi dotyczące ustrukturywania monograficznego wywodu na później, muszę tu przejść do odnotowania dokonań rozdziału drugiego. Treści w nim zawarte uważam bowiem za istotną podstawę decyzji metodologicznych zaprezentowanych w rozdziale pierwszym - wyłonienia problemu badawczego, sformułowania pytań badawczych

oraz wyboru metody analizy. Pani Marta Kobyłska, przedstawiając teoretyczne tło opracowywanego przez nią problemu badawczego, wykazała się bardzo dobrą znajomością literatury przedmiotu oraz umiejętnością jej krytycznego omówienia. Umieściła ujęcia retoryczne w obszarze studiów komunikologicznych, a skupiwszy się na badaniach retoryki prezydenckiej, osadziła je w ramach komunikacji politycznej. Wskazała na możliwość wykorzystania badań prowadzonych w tym nurcie do oglądu retoryki kryzysu prezydenckiego.

Wróciwszy do zasadniczych metodologicznych deklaracji Autorki, przypomnę wskazane przez nią cele badawcze (por. s. 6-7). Wpisując swoje opracowanie „w nurt badań, który stawia retorykę uzasadnienia w centrum retoryki kryzysu prezydenckiego” (This study falls within the strand of research that puts the rhetoric of justification at the heart of presidential crisis rhetoric” [s. 7]), Badaczka pyta o sposób używania przez prezydentów języka do realizacji pożądanego przez nich celów militarnych. Jako cel swojej pracy wskazuje – po pierwsze – odkrycie sposobu rozumienia przez poszczególnych prezydentów kryzysu, stosowanych przez nich sposobów przekonywania krajowej i międzynarodowej publiczności do zaakceptowania i poparcia uzasadnienia działań militarnych, a także motywacji leżących u podstaw prezydenckich działań retorycznych i pozaretorycznych. Po drugie, zapowiada dążenie do odkrycia, czy poszczególni prezydenci traktują retorykę kryzysu jako szczególne rozwiązanie retoryczne, czy jako realizację retorycznego wzorca przyjętego przez nich w ramach sprawowanego urzędu. Zapowiada także poszukiwanie odpowiedzi na pytanie o to, czy w kontekście kryzysu można mówić o realizowaniu przez poszczególnych prezydentów jakiejś wspólnej formuły retorycznej przejawiającej się właściwościami retorycznych konstrukcji kryzysowych, podobieństwem sposobu uzasadniania decyzji o konieczności prowadzenia zbrojnych interwencji i motywacji leżących u podstaw decyzji o użyciu siły.

Co ważne, sformułowane przez siebie cele badawcze Doktor Marta Kobyłska aktualizuje, dokonując wyboru obiektu analizy: retoryki postzimnowojennych prezydentów USA, którzy w chwili prowadzenia przez nią badań swoją kadencję prezydencką już zakończyli. Sposób wyboru obiektu analizy, nie tylko pozwala na precyzyjne jego wskazanie, ale także na uwzględnienie filtra specyfiki historii polityki Stanów Zjednoczonych. W konsekwencji, Autorka zapowiada realizację sformułowanych przez siebie celów badawczych w zakresie analizy retoryk prezydenckich George’a Busha, Billa Clintona, George’a W. Busha, Baracka Obamy i Donalda J. Trumpa. Tak zaktualizowane cele to: rozpoznanie retoryk sytuacji kryzysowych pięciu postzimnowojennych prezydentów i ocena tych retoryk pod

kątem podobieństw i różnic działań retorycznych w różnych kontekstach polityki postzimnowojennej i powiązań między słowami i działaniami prezydentów.

Należy tu nadmienić, że wskazawszy obiekt analizy, Autorka dokonała właściwego i wystarczającego wyboru tekstów do analizy. Oprócz podstawowego materiału źródłowego – pięciu przemówień prezydenckich wygłoszonych w reakcji na kryzys polityki zagranicznej (Busha seniora z 8 sierpnia 1990 r. na temat kryzysu w Zatoce Perskiej; Clintona z 15 września 1994 r. na temat kryzysu na Haiti; Busha juniora z 17 marca 2003 r. dotyczące inwazji na Irak; Obamy z 31 sierpnia 2013 r. na temat sytuacji w Syrii; oraz Trumpa z 3 stycznia 2020 r. na temat Iranu), badaniem objęła także parateksty analizowanych przemówień (różnego rodzaju prezydenckie wypowiedzi – m.in. sformułowane podczas konferencji prasowych i w ramach wywiadów dotyczących poszczególnych kryzysów). Wybór tekstów do analizy opatrzyła uwagami świadczącymi o jej metodologicznych kompetencjach. Wzięła pod uwagę kwestię ich pragmatycznych uwarunkowań oraz przydatności do realizacji celów opracowania.

Podjmując decyzję o wyborze metody osiągnięcia wskazanych celów, Autorka wyszła od deklaracji, że prowadzone przez nią badania nad prezydencką retoryką uprawianą w kontekście kryzysu polityki zagranicznej mieszczą się w nurcie dociekań sposobu konstruowania działania retorycznego jako narzędzia rozwiązania krytycznych sytuacji za pomocą perswazji. I właśnie z tego powodu, świadomie i – moim zdaniem – słusznie metodę przez siebie zastosowaną oparła na koncepcji dramatyizmu Kennetha Burke'a. Słusznie, ze względu na wysoką zgodność możliwości zastosowania objaśniająco-narzędziowych konstruktów *pentady* i *identyfikacji*, wziętych z koncepcji dramatyizmu, z analitycznymi potrzebami opracowania. Nawiasem mówiąc, Autorka w ramach argumentacji uzasadniającej zastosowanie narzędzi zaczerpniętych z koncepcji Burke'a dokonała miniprzeglądu prac, w których narzędzia te zostały użyte. Opisując etapy prowadzonej przez siebie pentadycznej analizy retoryki kryzysowej poszczególnych prezydentów, wskazała jej przydatność do realizacji poszczególnych celów badawczych. Tę metodologiczną spójność oceniam bardzo wysoko.

Przechodząc do drugiej z kwestii branych przeze mnie pod uwagę w recenzji dzieła habilitacyjnego Doktor Marty Kobyłskiej, czyli do poprawności przeprowadzonych analiz, odniosę się oczywiście do drugiej części publikacji, czyli pięciu rozdziałów analitycznych: 3. *George H. W. Bush's Inclination to Use Force and the Crisis in the Persian Gulf in 1990*, 4. *Bill Clinton's Reluctance to Use Force and the Crisis in Haiti in 1994*, 5. *George W. Bush's Drive to Use Force and the Crisis in Iraq in 2003*, 6. *Barack Obama's Avoidance to Use*

Force and the Crisis in Syria in 2013, 7. *Donald J. Trump's Restraint to Use Force and the 2019-2020 Persian Gulf Crisis*. Należy tu zaznaczyć, że analizy poszczególnych prezydenckich retoryk przeprowadzone zostały konsekwentnie i systemowo. Ich punktem wyjścia było znakomite omówienie dotychczasowego stanu badań nad retoryką wykorzystywaną przez poszczególnych prezydentów w mówieniu o kryzysach, których dotyczyły przemówienia stanowiące obiekt analizy monografii Pani Kobyłskiej. W ramach etapów analizy własnej Pani Kobyłska, odnosząc się do ustaleń swoich poprzedników, zwróciwszy uwagę na zauważone w nich luki i zarysowawszy polityczny kontekst poszczególnych prezydenckich retoryk, omówiła sposób definiowania przez prezydentów kryzysów organizujących retorykę czasu sprawowania przez nich urzędu. Chciała w ten sposób rozstrzygnąć, czy sytuacja kryzysowa była przez nich retorycznie wykreowana, czy była konsekwencją wydarzeń zewnętrznych. Następnie, wykorzystując koncepcję pentady Burke'a jako schemat interpretacyjny, dokonała strukturyzacji poszczególnych prezydenckich interpretacji kryzysu. Omówiła składowe analizowanych sytuacji retorycznych oraz przeprowadziła analizę ich wzajemnych powiązań. W konsekwencji, zgodnie z ideą pentady, określiła motywacje retorycznych i pozaretorycznych działań prezydentów. Omówiła następnie strategiczne działania prezydentów w sytuacji kryzysu i przypomniała odbiór tych działań przez opinię publiczną i ich ocenę przez badaczy retoryki prezydenckiej.

Zamiast szczegółowego omawiania efektów prowadzonych analiz, można przywołać tytuły analitycznych podrozdziałów. Są one syntetycznymi i trafnymi zapowiedziami analitycznych osiągnięć – odkrycia: sposobu definiowania kryzysu

(przez George'a H. W. Busha - 3.3. *Defining and Interpreting the Crisis in the Persian Gulf in 1990: Crisis Situationally and Rhetorically Bound*; przez Billa Clintona - 4.3. *Defining and Interpreting the Crisis in Haiti in 1994: Crisis Rhetorically Bound*; przez George'a W. Busha - 5.3. *Defining and Interpreting the Crisis in Iraq in 2003: Crisis Rhetorically Bound*; Baracka Obamę - 6.3. *Defining and Interpreting the Crisis in Syria in 2013: Crisis Situationally Bound* i przez Donalda Trumpa - 7.3. *Defining and Interpreting the 2019-2020 Persian Gulf Crisis: Crisis Rhetorically Bound*),

strukturyzacji jego interpretacji

(przez George'a H. W. Busha – 3.4. *Structuring the Perspective of the Crisis: Purpose as the Dominant Term*; przez Billa Clintona – 4.4. *Structuring the Perspective of the Crisis: Act as the Dominant Term*; przez George'a W. Busha - 5.4. *Structuring the Perspective of the Crisis: Agency as the Dominant Term*; przez Baracka Obamę - 6.4. *Structuring the Perspective of the Crisis: Agent and Scene as the Dominant Terms* i przez Donalda Trumpa - 7.4. *Structuring the Perspective of the Crisis: Scene as the Dominant Term*),

podstaw uzasadnienia użycia siły

(przez George'a H. W. Busha – 3.5. *Rationalizing the Use of Force: Bush's Mysticism*; przez Billa Clintona – 4.5. *Rationalizing the Use of Force: Clinton's Realism*; przez George'a W. Busha - 5.5. *Rationalizing the Use of Force: Bush's Pragmatism*; przez Baracka Obamę - 6.5. *Rationalizing the*

Use of Force: Obama's Idealism and Materialism i przez Donalda Trumpa - 7.5. *Rationalizing the Use of Force: Trump's Materialism*),

i sposobu promowania uzasadnienia

(przez George'a H. W. Busha – 3.6. *Promoting the Rationale: Explicit and Antithetical Appeals*; przez Billa Clintona – 4.6. *Promoting the Rationale: Explicit, Antithetical, and Implicit Appeals*; przez George'a W. Busha - 5.6. *Promoting the Rationale: Antithetical Appeals*; przez Baracka Obamę - 6.6. *Promoting the Rationale: Explicit, Antithetical, and Implicit Appeals* i przez Donalda Trumpa - 7.6. *Promoting the Rationale: Antithetical and Implicit Appeals*).

Dokonaniem części analitycznej, będącej wynikiem opracowania pięciu studiów przypadków, było odkrycie specyfiki retoryk poszczególnych prezydentów w kontekście kryzysu postzimnowojennej doby w polityce amerykańskiej, w tym: identyfikacja roli retoryki prezydenckiej w kontekście kryzysu, identyfikacja wzorców prezydenckich działań retorycznych i pozaretorycznych jako działań konstruujących kryzysy bądź jako działań będących sposobem na radzenie sobie z kryzysami, strukturyzacja poszczególnych retoryk, odkrycie uzasadnień użycia siły i sposobu promowania tych uzasadnień. Należy tu dodać, że choć opracowania poszczególnych prezydenckich retoryk zaprezentowane zostały w osobnych rozdziałach, sposób ich osadzenia w strukturze monografii oraz projekt klucza analitycznego i konsekwencja w jego zastosowaniu sprawiły, że opracowania te nie są odseparowanymi całościami, ale wzajemnie się doświetlają. Dokonanie to uważam za bardzo istotne.

Zajmując się trzecią kwestią braną przeze mnie pod uwagę w recenzji dzieła habilitacyjnego Doktor Marty Kobylskiej, czyli prawidłowością i efektywnością procesu wnioskowania, odniosę się zarówno do trzeciej części monografii, czyli ostatniego rozdziału książki, jak i do wniosków formułowanych przy okazji częściowych ustaleń rozdziałów analitycznych. Ponieważ wnioski zawarte w rozdziale ósmym są konsekwencją porównawczych podsumowań rozdziałów analitycznych, do ustrukturyzowania zawartego w nim wywodu wykorzystano porządek prowadzenia analiz – klucz analityczny stał się tutaj kluczem prezentacji wniosków końcowych. Wnioski te dotyczą trzech zagadnień. Po pierwsze, statusu sytuacji kryzysowej i roli prezydentów w jej kształtowaniu. Odnosząc się do tego zagadnienia, Autorka wykazała wysokie uretorycznienie kryzysu w polityce zagranicznej postzimnowojennych prezydentów USA, spersonalizowanie sposobu zarządzania sytuacją kryzysową oraz tendencję odchodzenia od retoryki promującej siłowe rozwiązanie konfliktu na rzecz retoryki rozwiązań niemilitarnych. Po drugie, wnioski te dotyczą także schematów interpretacyjnych wykorzystywanych przez prezydentów w retoryce kryzysu w czasach po zimnej wojnie. Zasadniczy wniosek podobieństwa sposobu realizacji tych schematów

uważam za uzasadniony. Autorka wykazała pełne podobieństwo w zakresie opisu akcji, aktora, środków stosowanych przez prezydentów i strony przeciwne oraz częściowe podobieństwo w opisie sceny. Słusznie zwróciła uwagę na odmienności w sposobie opisu sceny jako elementu schematu interpretacyjnego konfliktu związanego z kryzysem zarządzanym przez Trumpa. Niesłusznie jednak skategoryzowała cele działań poszczególnych prezydentów jako różnice w sposobie realizacji schematów interpretacyjnych. Nie są to oczywiście cele identyczne (cel manifestowany przez Busha seniora to obrona sojuszników USA w kontekście ich udziału w sytuacji w Zatoce Perskiej 1990r., przez Clintona – przywrócenie demokracji na Haiti, przez Busha juniora - zamknięcie programu broni jądrowej i obalenie reżimu w Iraku, przez Obamę – przeciwdziałanie atakom chemicznym w Syrii, przez Trumpa – zapobieganie rozwojowi programu broni jądrowej w Iranie), ale można je potraktować jako sytuacyjnie zaktualizowane odsłony tego samego celu – wprowadzania ładu akceptowanego przez aktora. Takie ujęcie celu byłoby zresztą spójne ze sposobem ujmowania przez Autorkę innych składników schematu interpretacyjnego.

Wnioski Autorki odnoszą się wreszcie, po trzecie, do kwestii wykorzystania działań identyfikacyjnych w uzasadnieniach interwencji zbrojnych oraz motywów determinujących te interwencje. Badaczka wykazała tutaj m.in., że wszystkie analizowane prezydenckie retoryki łączy zabieg jednoczenia odbiorców wokół przedstawionej wizji wroga. Sformułowała przy tym spostrzeżenie korelacji między intensywną demonizacją wroga a bezwzględным użyciem siły oraz między powściągliwością w krytyce wrogich działań a możliwością zastosowania rozwiązań niemilitarnych

(„Setting aside the case of Trump’s rhetorical action, discrediting and denigrating the enemy was the basis for the use of force; by contrast, rhetorical restraint typically provided the framework for non-military crisis resolution.” – s. 34),

zastrzegając, że konstatacja ta nie dotyczy dyskredytującej, poniżającej i demonizującej Iran retoryki wypowiedzi Trumpa, ponieważ retoryce tej nie towarzyszyła polityka użycia siły

(„In the case of Iran, the language of the scene had its own logic and its own explanation: rhetoric that discredited, denigrated, and demonized the enemy was followed by politics that attempted to avoid direct confrontation and mitigate the crisis.” - s. 231).

Wykazała także interesującą odmiennosc motywów decyzji o użyciu wojska w porządku świata po zimnej wojnie akceptowanym przez poszczególnych prezydentów – odmiennosc polegającą nie tylko na odwoływaniu się do różnych wartości, czy nawet różnych typów wartości, ale na osadzaniu tych wartości w obrębie różnych składników schematu interpretacyjnego.

Wypada dodać, że przywołane wnioski zostały sformułowane jako wynik rzeczywistych analiz w ramach studiów przypadków i jako wynik analiz porównawczych. Autorka, formułując je zrealizowała cele pracy. Z pewnością wywiązała się z autorskich obietnic.

Ostatnia z perspektyw niniejszego recenzenckiego oglądu habilitacyjnej monografii to ocena jej struktury. Jej zasadniczy zamysł kompozycyjny uważam za bardzo dobry. Podział na trzy powiązane części, zaprojektowanie i konsekwentne użycie klucza analitycznego w rozdziałach analitycznych i wzorowanie na nim klucza opisu wniosków w rozdziale końcowym są strukturalnym dowodem metodologicznych kompetencji Autorki. Z wdzięcznością muszę tu też odnotować stosowanie przez Autorkę przemyślanej redundancji, pozwalającej czytelnikowi na odnalezienie się w gąszczu analitycznych ustaleń i przypominających zależności między problemem i celami badawczymi a wnioskami częściowymi i końcowymi. Na drodze do strukturalnej doskonałości Autorka musiała pokonać różne przeszkody. Z co najmniej jedną z nich – koniecznością wprowadzenia do opracowania metodologicznego i lekturowego kontekstu opracowywanego problemu – moim zdaniem, mogła się rozprawić lepiej. Treści te zamieściła głównie w rozdziale drugim. Tymczasem, dopiero zapoznanie się z niektórymi z koncepcji, ujęć i zagadnień w nim omówionych pozwala na podjęcie decyzji metodologicznych, którymi Autorka podzieliła się z czytelnikami już w rozdziale pierwszym. Elegancję strukturalną zapewniłaby opracowaniu także konsekwencja zamieszczania bądź niezamieszczania wprowadzeń do poszczególnych rozdziałów i wyróżniania tych wprowadzeń (ich numerowania bądź rezygnacji z numerowania).

Kończąc omówienie książki *Post cold-war presidential rhetoric of crisis. Justifying the use of military force within the context of the new world order*, chcę zaznaczyć, że wszystkie sformułowane przeze mnie wątpliwości mają charakter szczegółowy, a niektóre z nich są jedynie głosami polemicznymi. Książkę Pani Marty Kobylskiej uważam za interesujące i wyczerpujące opracowanie problemu retorycznych uwarunkowań uzasadnienia użycia siły w sytuacji kryzysu w polityce zagranicznej prezydentów USA w czasach po zimnej wojnie. Za najważniejsze właściwości monografii jako dzieła habilitacyjnego uważam jej innowacyjność, mocne podstawy metodologiczne i komunikologiczny charakter.

A zatem, po pierwsze, Pani Kobylskiej udało się nie tylko – na co zwraca uwagę w autoreferacie habilitacyjnym – wykazać właściwości retoryk kryzysu, wykorzystywanych przez poszczególnych prezydentów; opisać uwarunkowania motywów (retorycznych i pozaretorycznych) działań prezydentów i podejście do interwencji wojskowych; wykazać

personalny rys prezydenckich sposobów retorycznego zarządzania kryzysem i sposobów skłaniania opinii publicznej do wsparcia działań proponowanych przez prezydenta. Jej zasadniczym sukcesem było opisanie retorycznych fluktuacji dyskursu pewnego typu, realizowanego w określonych politycznie, historycznie i personalnie okolicznościach. Widzę tę pracę jako znakomity przykład retorycznej analizy dyskursu.

Po drugie, jako autorka habilitacyjnego dzieła Pani Marta Kobylska wykazała się wysoką świadomością metodologiczną i znakomitą umiejętnością zastosowania wybranej metody badawczej. W konsekwencji zaprojektowała dyscyplinarne opracowanie o dominancie, którą w ustroju polskiej nauki nazwać można komunikologiczną. Komunikologiczny charakter tego opracowania jest konsekwencją wyboru problemu badawczego (uwarunkowań wykorzystania pewnego przypadku komunikacji społecznej, tu węższej – politycznej, jako narzędzia perswazji i środka działania performatywnego), celów badawczych (będących wynikiem uszczegółowienia i aktualizacji problemu badawczego), obiektu analizy (przekazów z zakresu komunikacji społecznej) i metody tej analizy (retorycznego ujęcia interpretacyjnego schematu zastosowanego w analizowanych przekazach). Manifestowaną przez Autorkę przynależność do nurtu komunikacji politycznej, uzupełniłabym tutaj niewyrażoną, ale zasadną identyfikacją z mediolingwistyką (ze względu na wybór obiektu, problemu i metody badawczej). W formułach tych subdyscyplin nauk o komunikacji społecznej i mediach w strukturze polskiej nauki odnajduję powiązania badań retorycznych Pani Marty Kobylskiej z dyscypliną, w ramach której Habilitantka stara się o stopień doktor habilitowanej.

3. Ocena pozostałego dorobku naukowego

Dorobek Habilitantki po uzyskaniu przez Nią stopnia doktora obejmuje 35 prac. Mieszczą się w tej liczbie 2 monografie naukowe (w tym wskazana przez Martę Kobylską jako osiągnięcie habilitacyjne). W czasopismach naukowych Habilitantka opublikowała 17 autorskich artykułów, a w monografiach wieloautorskich - 7 rozdziałów autorskich i 1 współautorski, mający charakter naukowego wprowadzenia do redagowanego wieloautorskiego tomu. Na dorobek ten składają się także współredakcje sześciu monografii naukowych i dwóch numerów czasopisma naukowego oraz wprowadzenia do dwóch numerów czasopisma. W wykazie uwzględniłam opublikowaną w 2018 roku monografię *Richard Nixon's Cold War Rhetoric*, choć zbudowana została najprawdopodobniej na bazie obronionego przez Panią Martę Kobylską doktoratu *Rhetoric and Ideology: Richard Nixon's Rhetorical Confrontations with Communism*, ponieważ nie wiem, w jakim stopniu pokrywa

się z jego zakresem. Nie uwzględniłam natomiast wykazanych w autoreferacie 4 publikacji przeddoktoratowych i dwóch opublikowanych wprowadzeń do numerów czasopism.

W autoreferacie habilitacyjnym Doktor Marta Kobyłska swój publikacyjny dorobek wpisała w zakres obszarów badań dotyczących: „retoryki prezydenta Richarda Nixona”, „prezydenckiej retoryki wyborczej”, „gatunków retorycznych” i „retoryki kryzysu i konfliktu w komunikacji”. Decyzję pominięcia nurtu zainteresowań z zakresu translatoryki i dydaktyki języka obcego, reprezentowanego w dorobku publikacyjnym pięcioma pracami pod redakcją, uważam za uzasadnioną, nie tylko dlatego że nurt ten nie mieści się w dyscyplinie, w ramach której Habilitantka aplikuje o stopień, lecz także ze względu na ich status w strukturze publikacyjnego dorobku Pani Kobyłskiej (jako redakcje nie muszą być wynikiem badań własnych). Także sposób, w jaki Pani Doktor Kobyłska uporządkowała prowadzone przez siebie badania, uważam za uzasadniony. Jednak z pewnym zastrzeżeniem. Habilitantka, porządkując swój dorobek, nie uwzględniła co najmniej kilku publikacji podoktoratowych. Ta dezorientująca decyzja powinna zostać przez Habilitantkę uzasadniona.

Całość naukowej aktywności Pani Doktor Kobyłskiej jest bardzo spójna - mieści się w zakresie retorycznego paradygmatu komunikacji politycznej, w szczególności komunikacji prezydentów USA. Wyróżnione przez Habilitantkę obszary badawcze nie tylko się wzajemnie dopełniają, lecz także zazębiają się.

Prace wpisane przez Habilitantkę w pierwszy z wymienionych nurtów – retoryki prezydenta USA Richarda Nixona – były naturalną kontynuacją podoktorskich badań nad osobowością i warsztatem retorycznym prezydenta Nixona. W nurcie tym mieści się (wydana w 2018 roku) monografia podoktoratowa *Richard Nixon's Cold War Rhetoric* i 2 artykuły naukowe, jeden z nich opublikowany w roku 2012, drugi – w 2018. Konsumując w tej części aktywności publikacyjnej peregrynacje przeddoktoratowe, Habilitantka odnalazła motywację do poszerzenia badań nad retoryką amerykańskich prezydentów. To właśnie tej problematyki dotyczy bowiem niemal cały jej pozostały dorobek.

Drugi z obszarów badawczych – określony przez Habilitantkę jako prezydencka retoryka wyborcza – zgodnie z deklaracją zwartą w autoreferacie został opracowany w ramach 5 artykułów naukowych, opublikowanych w latach 2014-2016. Pani Doktor Kobyłska zajęła się w nich dwoma formami wyborczej wypowiedzi prezydenckiej – politycznymi spotami reklamowymi i debatami telewizyjnymi. Badania te uważam za bardzo pożyteczne, nie tylko ze względu na ich walory poznawcze w zakresie zrozumienia amerykańskiej retoryki prezydenckiej. Habilitantka, wyłuskawszy szczegółowy problem retoryki prezydenckiej (dodać by należało – retoryki audiowizualnej), badaniami nad dwoma

wybranymi gatunkami wypowiedzi prezydentów w czasie kampanii wyborczej wpisała się także w szerszy nurt badań nad przemianami retoryki wyborczej i szerszej przemianami mediów jako nośników retoryki wyborczej. Wnioski - wzrost znaczenia wizualności przekazu, technicznych możliwości jego konstruowania, zmiana relacji nadawczo-odbiorczych – nie są zaskakujące, ale wartościowe jako oparte na odpowiedniej podstawie analitycznej.

Badania nad prezydencką retoryką wyborczą ze względu na uwzględnienie w nich kwestii gatunkowości wypowiedzi ściśle łączą się z trzecim nurtem zainteresowań Habilitantki – gatunkową specyfiką retoryki prezydentów USA. (Kwestia gatunkowości łączy zresztą nie tylko badania wyróżnione przez Doktor Kobylską jako obszary drugi i trzeci – jest ona uwzględniana także w ramach czwartego obszar zainteresowań.) Problematyka gatunkowej specyfiki wyborczej retoryki prezydentów USA została podjęta przez Habilitantkę w 4 podoktoratowych artykułach. Ich osiągnięciem było wykazanie ciągłości tradycji wykorzystania pewnych form retorycznych (np. formy orędzia) przy jednoczesnej otwartości dyskursu prezydenckiego na nowe formy retorycznego wyrazu (przykładem są tu laudacje pogrzebowe), a także opisanie różnic w sposobie zastosowania form nowych i tradycyjnych.

Ostatni nurt naukowych zainteresowań Habilitantki nazwany został przez nią obszarem badań nad „retoryką kryzysu i konfliktu w komunikacji”. Za publikacje mieszczące się w tym nurcie Habilitantka uznała 5 autorskich artykułów naukowych oraz 3 współautorskie artykuły wprowadzające do zbiorów tekstów (jednej monografii wieloautorskiej i dwóch tytułów czasopisma). Prace w ramach tego obszaru łączy zainteresowanie kwestią zgodności retoryki danego prezydenta USA wobec kryzysu z konwencjami gatunkowymi oraz z samą retoryką kryzysu jako elementem retorycznej biografii prezydenta. Wydaje się, że właśnie do tego nurtu należałoby zaliczyć kilka z opracowań, których Habilitantka nie uwzględniła porządkując swój dorobek, i że właśnie ten nurt badań przynosi najciekawsze dokonania Habilitantki. Pani Marta Kobylska w pracach tego obszaru badawczego wykazała m.in., że: analizowane retoryki prezydenckie formułowane były w ramach amerykańskiej konwencji retoryki kryzysu; zależność między sposobem zarządzania przez danego prezydenta a sposobem zarządzania kryzysem jego poprzednika (to spostrzeżenie jako oparte na ograniczonych podstawach analitycznych uważam za inspirujący impuls dalszych badań); korelację między działaniami retorycznymi prezydenta w okresie kryzysu a jego osobistymi i politycznymi przekonaniem; spójność biografii retorycznych prezydentów, których retoryka poddana została analizie.

4. Ocena udziału w życiu naukowym, działalności organizacyjnej, dydaktycznej i innej

W ocenianym okresie Habilitantka bardzo intensywnie uczestniczyła w życiu naukowym. Wygłosiła referaty na 12 konferencjach krajowych i 28 zagranicznych. Cztery z nich na zaproszenie organizatorów. Była sekretarzem 5 konferencji naukowych i członkinią komitetu organizacyjnego dwóch kolejnych. Choć problematyka tych konferencji nie mieściła się w zakresie nauk o komunikacji społecznej i mediach, należy je odnotować jako wyraz postawy Habilitantki. Była też członkinią 6 towarzystw naukowych, w tym także międzynarodowych (Polskiego Towarzystwa Retorycznego, Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej, Rhetoric Society of Europe, International Rhetoric Workshop Advisory Board, International Rhetoric Workshop Executive Board, Polskiego Towarzystwa Studiów Amerykanistycznych) i recenzentką kilku czasopism naukowych.

Szczególnie zaangażowana była w prace towarzystw retorycznych. Wyrazem tego zaangażowania była nie tylko aktywność redakcyjna (współredakcja dwóch numerów czasopisma „Res Rhetorica” - ważnego forum refleksji retorycznej powiązanego z Polskim Towarzystwem Retorycznym), lecz także organizacyjna i dydaktyczno-popularyzatorska.

W ramach działalności dydaktyczno-popularyzatorskiej zorganizowała 4 spotkania warsztatowo-szkoleniowe, w tym jedno retoryczne (3rd International Rhetoric Workshop, El Colegio de San Luis, San Luis Potosí, Meksyk). Odbyła 8 staży/wyjazdów dydaktycznych i brała udział w dwóch międzynarodowych grantach dydaktycznych. Była członkinią jury II Konkursu Polskiego Towarzystwa Retorycznego na najlepszą pracę dyplomową z retoryki. Podsumowując to zestawienie, z pewnością można uznać Panią Martę Kobylską za rozpoznawalną członkinię środowiska polskich retoryków.

Do wymienionych działalności Pani Kobylskiej należy dodać jej zaangażowanie w powstanie 31 prac licencjackich napisanych pod kierunkiem promotora jej doktoratu, prowadzenie zajęć dydaktycznych (w tym m.in. z przedmiotów komunikacja interkulturowa w biznesie, amerykańska i brytyjska kultura medialna, historia mediów angielskiego obszaru językowego, teksty funkcjonalne w przedsiębiorstwie), pełnienie funkcji koordynatora zapewniającego merytoryczne i techniczne wsparcie stypendysty Polsko-Amerykańskiej Komisji Fulbrighta, pracę w kilku uniwersyteckich zespołach dydaktycznych i organizacyjnych, a także działalność translatorską.

Udział Habilitantki w życiu naukowym, działalności organizacyjnej, dydaktycznej i popularyzatorskiej jest odzwierciedleniem podwójności jej zawodowej drogi. Pracując w jednostkach uniwersyteckich kształcących naukę języka obcego, Doktor Marta Kobylska kontynuowała rozwój naukowy w zakresie retorycznych ujęć komunikacji politycznej

zapoczątkowany w czasie studiów doktoranckich. Można powiedzieć - z determinacją i bardzo konsekwentnie. Konferencyjna i szerzej środowiskowa działalność naukowa Habilitantki jest skorelowana przede wszystkim właśnie z badaniami retorycznymi. Pani Kobyłska, realizując swoje pasje naukowe, wykorzystwała atut znakomitej znajomości języka angielskiego. Wysokie umiędzynarodowienie jej aktywności konferencyjnej i omówionej wcześniej publikacyjnej, łatwość odnajdywania się w środowisku badaczy zagranicznych jest tego najlepszym dowodem.

5. Ocena istotnej aktywności naukowej Habilitantki realizowanej w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej

W zakresie aktywności naukowej Habilitantki realizowanej w więcej niż jednej uczelni nie uwzględniam jej zagranicznej i krajowej działalności dydaktycznej ani też aktywności naukowej okresu przeddoktoratowego. Za istotne dokonanie uważam natomiast współautorskie publikacje z naukowcami z uczelni zagranicznej (University of Auckland, Nowa Zelandia) i polskiej (Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie), będące wynikiem kontaktów konferencyjnych i współpracy w ramach towarzystw naukowych. Na szczególne podkreślenie zasługuje tutaj autorska i redaktorska współpraca Pani Kobyłskiej z cenioną retoryczką Agnieszką Kampką z SGGW w Warszawie.

6. Konkluzja

W konkluzji stwierdzam, że Pani Marta Kobyłska spełnia wszystkie warunki do nadania jej stopnia doktor habilitowanej w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o komunikacji społecznej i mediach, wskazane w Ustawie z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Po pierwsze, legitymuje się stopniem doktora. Po drugie, monografia *Post cold-war presidential rhetoric of crisis. Justifying the use of military force within the context of the new world order* zgłoszona przez nią jako podstawowe osiągnięcie naukowe uzasadniające złożenie wniosku o przeprowadzenie procedury habilitacyjnej wnosi znaczny wkład w rozwój dyscypliny nauki o komunikacji społecznej i mediach. Po trzecie, Habilitantka w okresie podoktoratowym wykazała się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni i instytucji naukowej, w tym w uczelni zagranicznej.

Sante Işpe-Figuro